

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРАВА

УДК 330.322.01:346.543

DOI: 10.31359/2411-5584-2018-34-3-92

О. С. МАРЧЕНКО

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економічної теорії
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого, Україна, м. Харків
e-mail: ol.mar4encko2011@ ukr.net
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4761-9620>

МАКРО- ТА МІКРОЕКОНОМІЧНІ КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ЮРИДИЧНОГО КОНСАЛТИНГУ¹

У статті обґрунтовано необхідність системного підходу до визначення соціально-економічної ефективності юридичного консалтингу як підприємницької діяльності з надання юридичних послуг та інституту правової економіки. Розкрито зміст та показники макро- та мікроекономічної результативності юридичного бізнесу. Охарактеризовано вплив транснаціоналізації та реструктуризації юридичного бізнесу в Україні на його економічну результативність.

Ключові слова: юридичний консалтинг, юридичний бізнес, соціально-економічна ефективність юридичного консалтингу, макро-, мікро- та наноекономічна результативність і соціально-економічні ефекти юридичного консалтингу, транснаціоналізація та реструктуризація юридичного бізнесу.

JEL Classification: D24, E22, J24, M21.

Постановка проблеми. Юридичний консалтинг є важливою складовою та чинником формування й розвитку правової економіки, що актуалізує дослідження змісту, чинників та показників його соціально-економічної ефективності як бізнесу та суспільного інституту.

¹ Роботу виконано в межах цільової комплексної програми «Соціально-економічна модернізація України та формування інноваційної моделі розвитку» (№ державної реєстрації 0111u000961).

© Марченко О. С., 2018. Стаття публікується на умовах ліцензії Creative Commons – Attribution 4.0 International (CC BY 4.0).

Статтю розміщено на сайті збірника: <http://econtlaw.nlu.edu.ua>.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У правовій науці проблеми ефективності юридичних послуг, як правило, аналізуються у контексті реалізації функцій юридичної практичної діяльності як «напрямів її впливу на правову реальність» [1, с. 21] або правового результату юридичної практики: «Результат – підсумки юридичних дій, досягнення обраних цілей, їх закріплення у правовому акті-документі (нормотворчому, правозастосовному тощо) певної юридичної форми» [2, с. 474]. При цьому майже не звертається увага на економічні характеристики та чинники ефективності юридичного консалтингу як підприємництва з надання юридичних послуг.

Економічна наука, навпаки, головну увагу приділяє аналізу економічних результатів юридичного бізнесу, майже не враховуючи соціальної ролі юридичного консалтингу як інституту правової економіки, що також обмежує розуміння змісту, чинників та показників його соціально-економічної ефективності.

Виходячи з цього, актуальним є системний підхід до розкриття змісту соціально-економічної ефективності юридичного консалтингу, що ураховує її підприємницькі та соціальні характеристики, чинники та показники.

Формулювання цілей. Метою статті є розкриття змісту та показників макро- та мікроекономічної результативності юридичного бізнесу як складових його соціально-економічної ефективності.

Виклад основного матеріалу. Зміст поняття соціально-економічної ефективності юридичного консалтингу є багатоаспектним, має економічні, правові, соціальні характеристики, що обумовлює необхідність системного підходу до його визначення з метою відбиття, по-перше, двоїстої природи юридичного бізнесу як підприємництва, спрямованого на отримання прибутку, та професійної практичної діяльності юристів, орієнтованої на досягнення певного правового результату, по-друге, його соціальної ролі як чинника формування та розвитку правової держави та правової економіки, а також як їх важливої складової.

Спираючись на системний підхід до визначення соціально-економічної ефективності юридичного консалтингу у змісті цієї категорії, слід виокремити такі складові:

– *економічна результативність юридичного бізнесу*, яка залежно від рівня аналізу є:

1) макроекономічною – місце та роль юридичного консалтингу у національній економіці, сфері послуг, зовнішньоекономічному секторі та його частка у їх економічних результатах;

2) мікроекономічною, що визначається витратами та доходами суб'єктів юридичного бізнесу як індивідуальних, виокремлених господарських одиниць, зокрема юридичних фірм, їх прибутковістю, рентабельністю, віддачею ресурсного потенціалу та капіталу, часткою ринку юридичних послуг тощо;

3) наноекономічною – віддачею окремих ресурсів суб'єктів юридичного консалтингу, прибутковістю певних юридичних практик та послуг тощо. Найважливішим показником є віддача юридичного персоналу як головного фактора досягнення результатів юридичного бізнесу¹;

– *соціально-економічні ефекти юридичного консалтингу*, які пов'язані з реалізацією його власних і вмієних функцій як суспільного інституту. Ефекти юридичного консалтингу як змістовна складова його соціально-економічної ефективності характеризують його вплив на розвиток правової держави та правової економіки, який може бути позитивним, негативним, індиферентним та обумовлюється рівнем та характером реалізації його функцій.

Макроекономічний результат юридичного консалтингу як складової національної економіки характеризують показники обсягу наданих за певний період юридичних послуг та його зміни, а також їх частка у послугах підприємств сфери послуг у цілому. Важливо вказати на значні складнощі аналізу макроекономічних результатів юридичного консалтингу, оскільки цей вид ділової активності ще не визначено Державною службою статистики України окремим об'єктом статистичних досліджень та статистичної інформації національного рівня. Всі інші інформаційні джерела, у тому числі відомості різних професійних об'єднань юристів, розкривають окремі аспекти юридичної діяльності, але не є систематизованими та гармонізованими, що обмежує можливості аналізу та узагальнень.

Зараз у статистичних обстеженнях національного рівня юридичний консалтинг розглядається як складова підгалузі сфери послуг «Діяльність у сферах права, бухгалтерського обліку, архітектури та інжинірингу, технічні випробування та дослідження, діяльність головних управлінь (хед-офісів), консультування з питань керування», яка разом з підгалузями «Наукові дослідження та розробки», «Рекламна діяльність і дослідження кон'юнктури ринку, інша професійна, наукова та технічна діяльність, ветеринарна діяльність» поєднані у галузь «Професійна наукова та технічна діяльність» [4]. У зв'язку з цим макроекономічну результативність юридичного консалтингу, за умов визнання та урахування можливих похибок, пов'язаних з обмеженістю інформаційних джерел, характеризують дані щодо діяльності підприємств цієї підгалузі сфери послуг.

Слід вказати, що за змістом та призначенням діяльність у сферах права, бухгалтерського обліку, архітектури та інжинірингу, технічні випробування та дослідження, діяльність головних управлінь (хед-офісів), консультування

¹ Результати наноекономічного аналізу ефективності юридичного консалтингу розкрито автором у статті «Соціально-економічна ефективність юридичного консалтингу у контексті інвестиційного підходу» [3].

з питань керування – це ділові послуги, що дає підстави для пропонування та застосування у дослідженні скороченої назви цієї підгалузі сфери послуг, а саме: «Діяльність з надання ділових послуг». Певним аргументом на користь цієї пропозиції є те, що в дослідженнях Державної служби статистики України зовнішньої торгівлі послугами застосовується саме термін «ділові послуги» [5].

Таблиця 1

**Макроекономічна ефективність підприємств підгалузі сфери послуг України
«Діяльність з надання ділових послуг»
(IV квартал 2017 р. – I квартал 2018 р.)**

№ з/п	Показники	Роки	
		IV квартал 2017 р.	I квартал 2018 р.
1	Обсяг реалізованих послуг, тис. грн:		
	1.1. Підприємствами сфери послуг	181763266,7	177823397,3
	1.2. Підприємствами галузі «Професійна наукова та технічна діяльність»	21312342,1	18314830,0
	1.3. Підприємствами підгалузі «Діяльність з надання ділових послуг»	9342912,6	8727209,8
2	Частка обсягу реалізованих послуг підприємствами підгалузі «Діяльність з надання ділових послуг», % :		
	2.1. В обсягу реалізованих послуг підприємствами сфери послуг	5,1	4,9
	2.2. В обсягу реалізованих послуг підприємствами галузі «Професійна наукова та технічна діяльність»	43,6	47,7
3	Зміни макроекономічних результатів у I кварталі 2018 р. по відношенню до результатів IV кварталу 2017 р., (+/-)%:	–	–2,0
	3.1. Обсяг реалізованих послуг підприємствами сфери послуг		
	3.2. Обсяг реалізованих послуг підприємствами галузі «Професійна наукова та технічна діяльність»	–	–14,0
	3.3. Обсяг реалізованих послуг підприємствами підгалузі «Діяльність з надання ділових послуг»	–	–6,6

Розраховано на основі джерела: [6].

Як видно з табл. 1, макроекономічні результати підприємств підгалузі «Діяльність з надання ділових послуг» у I кварталі 2018 р. були суперечливими: з одного боку, її частка в обсягу реалізованих послуг підприємствами галузі «Професійна наукова та технічна діяльність» збільшилася із 43,6% у IV кварталі 2017 р. до 47,7% у I кварталі 2018 р. І це свідчить про зростання ролі ділових послуг у цій галузі сфери послуг. Але, з другого боку, спостерігалися, по-перше, падіння обсягу реалізованих ділових послуг на 6,6%. При цьому обсяг реалізованих послуг сфери послуг у цілому зменшився на 2%, а галузі «Професійна наукова та технічна діяльність» – на 14%; по-друге, зменшення частки ділових послуг в обсягу реалізованих послуг сфери послуг з 5,1% у IV кварталі 2017 р. до 4,9%. У цілому в період, що аналізувався, макроекономічній результативності ділових послуг, до яких належить юридичний консалтинг, була притаманна негативна динаміка. Зростання їх частки у галузі «Професійна наукова та технічна діяльність» пов'язане не з підвищенням їх ефективності, а з тим, що падіння обсягу реалізованих послуг підприємствами галузі в цілому більш ніж удвічі перевищувало падіння обсягу реалізованих ділових послуг.

Протилежну тенденцію демонструють зовнішньоекономічні показники макроекономічної результативності підгалузі ділових послуг у цілому, а також професійних і консалтингових послуг, до яких належить юридичний консалтинг (табл. 2).

Таблиця 2

**Макроекономічна результативність підгалузі ділових послуг
у зовнішньоекономічному секторі національної економіки
(перше півріччя 2017 р. – перше півріччя 2018 р.)**

Найменування послуги	Роки					
	I півріччя 2017 р.			I півріччя 2018 р.		
	Експорт, тис. дол.	Імпорт, тис. дол.	Сальдо, тис. дол.	Експорт, тис. дол.	Імпорт, тис. дол.	Сальдо, тис. дол.
Усього послуг	5003623,7	2528427,3	2475196,4	5377918,7	2551507,3	2826410,9
Ділові послуги	395801,6	332941,6	62860,0	467506,2	— ¹	—

¹ Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України «Про державну статистику» щодо конфіденційності статистичної інформації [5].

Закінчення табл. 2

Найменування послуги	Роки					
	I півріччя 2017 р.			I півріччя 2018 р.		
	Експорт, тис. дол.	Імпорт, тис. дол.	Сальдо, тис. дол.	Експорт, тис. дол.	Імпорт, тис. дол.	Сальдо, тис. дол.
З них професійні та консалтингові послуги	164466,8	147184,9	17281,8	212867,0	218716,2	-5849,2
Частка в обсягу послуг, %:						
ділових послуг	7,9	13,2	-	8,7	-	-
професійних та консалтингових послуг	3,3	5,8	-	4,0	8,6	-
Частка професійних та консалтингових послуг у ділових послугах, %	41,6	44,2	-	45,5	-	-
Динаміка показників за роками сфери послуг у цілому, %	100	100	100	107,5	100,9	-
ділових послуг	100	100	100	118,1	-	-
професійних та консалтингових послуг	100	100	100	133,0	148,6	-

Розраховано на основі даних: [5].

Дані, наведені у табл. 2, свідчать про позитивну динаміку експорту ділових послуг та їх складової – професійних та консалтингових послуг у період, що аналізується. При цьому, якщо експорт послуг у цілому збільшився на 7,5%, то експорт ділових послуг – на 18,1%, професійних і консалтингових послуг – на 33%. Збільшення майже на третину експорту професійних та консалтингових послуг, до яких належить юридичний консалтинг, свідчить про зростання їх макроекономічної результативності як складової національної економіки. Також зросла частка професійних та консалтингових послуг у експорті ділових послуг: з 41,6% до 45,5%, у експорті послуг у цілому: з 3,3% до 4,0%.

Імпорт професійних та консалтингових послуг збільшився майже наполовину – 48,6%, що свідчить, з одного боку, про значне зростання попиту на ці послуги на внутрішньому ринку країни, а з другого – про певну неспроможність національного консалтингу його задовольнити. Як наслідок, сальдо зовнішньої торгівлі професійними та консалтинговими послугами у першому півріччі 2018 р., на відміну від першого півріччя 2017 р., було від’ємним.

Отже, у період, що аналізувався, майже на третину збільшився експортний потенціал професійних та консалтингових послуг, що є показником зростання їх макроекономічної результативності. Але випереджаюче зростання їх імпорту дає підстави для висновку про необхідність реструктуризації продуктового портфелю консалтингу, зокрема юридичного консалтингу з метою забезпечення відповідності пропозиції послуг попиту не тільки на зовнішньому, а й на внутрішньому ринку консалтингу.

Узагальнюючим критерієм *мікроекономічної результативності* юридичного консалтингу є віддача ресурсного потенціалу юридичних фірм та інших суб’єктів підприємницької діяльності з надання юридичних послуг, основу визначення якої становить виробнича функція як залежність обсягу наданих юридичних послуг від кількості та комбінації використаних для цього ресурсів. Показниками мікроекономічної результативності юридичного консалтингу є рентабельність підприємств, віддача капіталу, частка їх послуг на певному локальному та національному ринках. Динаміку мікроекономічної результативності суб’єктів юридичного консалтингу можна виявити на основі аналізу їх прибутковості у певний період з урахуванням індексу інфляції (табл. 3).

Таблиця 3

Динаміка прибутковості провідних юридичних фірм України за обсягом доходу за рік (2015–2017 рр.)

№	Юридичні фірми (компанії)	Роки							
		2015	2016			2017			
		Номінальний дохід, млн грн	Номінальний дохід, млн грн	Реальний дохід, млн грн ¹	Динаміка номінального доходу порівняно з 2015 р., %	Номінальний дохід, млн грн	Реальний дохід, млн грн ²	Динаміка номінального доходу порівняно з 2016 р., %	Динаміка реального доходу порівняно з 2016 р., %
1	Василь Кісіль і Партнери	89,8	90,7	80,7	101,0	111,6	98,2	123,0	121,7
2	ARZINGER	134,1	139,0	123,7	103,7	121,8	107,1	87,6	86,6
3	EUCON. Міжнародний правовий центр	29,5	51,4	45,7	174,2	48,6	42,7	94,6	93,4
4	DENTONS	108,9	60,5	53,8	55,6	60,7	53,4	100,3	99,3
5	Лексвелл і Партнери	–	71,4	63,5	–	156,0	137,2	218,5	216,1
6	AVELLUM	–	117,3	104,8	–	98,7	86,8	84,1	82,8

Розраховано на основі даних: [8]

Проведений вибірковий аналіз діяльності провідних юридичних фірм України на основі показників їх номінального та реального доходів демонструє протилежну динаміку їх мікроекономічної результативності:

1) за 2015–2017 рр. номінальний дохід юридичних фірм «ARZINGER»³, «DENTONS»⁴ знизився відповідно на 9,2% та 44,3%, номінальний дохід юридичної фірми «Василь Кісіль і Партнери»⁵, навпаки, збільшився на 23,4%;

¹ Індекс інфляції 2016 р. – 112,4% [7].

² Індекс інфляції 2017 р. – 113,7% [7].

³ 6 місце у рейтингу ТОП-50 юридичних фірм України, 2017 [8].

⁴ 14 місце у рейтингу ТОП-50 юридичних фірм України, 2017 [8].

⁵ 9 місце у рейтингу ТОП-50 юридичних фірм України, 2017 [8].

2) за 2016–2017 рр. номінальний дохід «ARZINGER», «EUCON. Міжнародний правовий центр»¹, «AVELLUM»² знизився відповідно на 12,7%, 5,4%, 15,9%, реальний дохід, розрахований на основі даних про номінальний дохід та індекс інфляції – на 13,4%, 6,5%, 17,2%. Прибутковість юридичної фірми «DENTONS»³ у 2017 р. майже не змінилася: номінальний дохід збільшився на 0,3%, реальний дохід зменшився на 0,7%. Номінальний дохід юридичних фірм «Василь Кісіль і Партнери» та «Лексвелл і Партнери»⁴ збільшився відповідно на 23,0% та 118,5%, реальний дохід – на 21,7% та 116,1%.

Висновки. Таким чином, змістовними складовими соціально-економічної ефективності юридичного консалтингу, які є взаємопов'язаними та відбивають його підприємницьку природу та соціальну роль, є економічна результативність макро-, мікро- та наноекономічного рівнів і соціально-економічні ефекти реалізації його соціальної ролі як суспільного інституту.

Аналіз макроекономічної результативності підприємств підгалузі сфери послуг «Діяльність з надання ділових послуг», до якої належить юридичний консалтинг, у першому кварталі 2018 р. порівняно з IV кварталом 2017 р. свідчить про негативну динаміку ділової активності: обсяг реалізованих послуг зменшився на 6,6%, частка у обсягу реалізованих послуг усіх підприємств сфери послуг зменшилася з 5,1% до 4,9%. При цьому, у першому півріччі 2018 р. порівняно з першим півріччям 2017 р. експорт ділових послуг у цілому збільшився на 18%, професійних і консалтингових послуг – на 33%, імпорт професійних і консалтингових послуг збільшився на 48,6%. Спираючись на ці дані, можна стверджувати, що зниження обсягу реалізованих ділових послуг у першому кварталі 2018 р. пов'язане з такими чинниками, як: 1) переорієнтація національних підприємств підгалузі ділових послуг з внутрішнього на зовнішній попит на основі транснаціоналізації їх діяльності у різних формах; 2) зростання ролі іноземних постачальників у задоволенні внутрішнього попиту на професійні та консалтингові послуги. Отже, підвищення макроекономічної результативності підгалузі ділових послуг безпосередньо залежить від її реструктуризації, транснаціоналізації та оновлення, що обумовлено викликами економічної глобалізації та євроінтеграції, економічними та соціальними реформами.

Виявлена протилежна динаміка мікроекономічної результативності провідних юридичних фірм України, які діють у загальному економічному середовищі, свідчить про велике значення стратегічного та тактичного менедж-

¹ За результатами «Юридичної премії 2018» юридична компанія «EUCOM. Міжнародний правовий центр» отримала перемогу у номінації «Юридична компанія року у сфері трансфертного ціноутворення» [9].

² 7 місце у рейтингу ТОП-50 юридичних фірм України, 2017 [8].

³ 14 місце у рейтингу ТОП-50 юридичних фірм України, 2017 [8].

⁴ 73 місце у рейтингу 100 провідних юридичних фірм України, 2017 [10].

менту, від ефективності якого безпосередньо залежить їх результативність. Цікавим є той факт, що юридична фірма «Лексвелл і Партнери», номінальний та реальний доходи якої у 2017 р. більш ніж подвоїлися, була створена у процесі реорганізації юридичної фірми «Василь Кісіль і Партнери», яка також продемонструвала у 2017 р. позитивну динаміку прибутковості. «Ця реорганізація була наслідком посилення юридичної практики в Україні протягом останніх років та необхідності введення додаткових груп спеціалізації» [11]. Цей факт підтверджує висновок про необхідність реструктуризації національного юридичного бізнесу відповідно до нових вимог національного та світового ринків, що є чинником підвищення його макро- та мікроекономічної результативності.

Подальше дослідження соціально-економічної ефективності юридичного консалтингу буде спрямоване на розкриття його соціально-економічних ефектів як суспільного інституту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гусарев С. Д. Юридична діяльність: методологічні та юридичні аспекти: автореф. дис. ... д-р юрид. наук. Київ, 2007. 34 с.
2. Цмоць У. О. Онтологія юридичної практики. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2014. Вип. 2. С. 470–476.
3. Марченко О. С. Соціально-економічна ефективність юридичного консалтингу у контексті інвестиційного підходу. *Економічна теорія та право*. 2018. №2. С. 91–107.
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 14.08.2018).
5. Структура зовнішньої торгівлі послугами за I півріччя 2017 р. Структура зовнішньої торгівлі послугами за I півріччя 2018 р. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 14.08.2018).
6. Діяльність підприємств сфери послуг у IV кварталі 2017 р. Діяльність підприємств сфери послуг у I кварталі 2018 р. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 14.08.2018).
7. Індекс інфляції 2016–2017 рр. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/> (дата звернення: 14.08.2018).
8. 50 провідних юридичних фірм України. Щорічне дослідження. *Юридична практика*. URL: <http://top50.com.ua/> (дата звернення: 14.08.2018).
9. Сайт юридичної компанії «EUCOM. Міжнародний правовий центр». URL: <http://eucon.ua/uk/1-ukrayins-ka-eucon-yuridichna-kompaniya-roku-v-sferi-transfertnogo-tsinoutvorennya/> (дата звернення: 14.08.2018).
10. «Бронзова ліга» провідних юридичних фірм України. Щорічне дослідження. *Юридична практика*. URL: <http://top50.com.ua/> (дата звернення: 14.08.2018).
11. Сайт юридичної фірми Lexwell & Partners. URL: <http://lexwell.com.ua/node/65> (дата звернення: 14.08.2018).

REFERENCES

1. Husariev, S. D. (2007). *Yurydychna diialnist: metodolohichni ta yurydychni aspekty* [Legal activity: methodological and legal aspects]. Extended abstract of doktor's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
2. Tsmots, U. O. (2014). Ontolohiia yurydychnoi praktyky [Ontology of legal practice]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav – Scientific herald of Lviv State University of Internal Affairs*, 2, 470–476 [in Ukrainian].
3. Marchenko, O. S. (2018). Sotsialno-ekonomichna efektyvnist yurydychnoho konsal'tynhu u konteksti investytsiinoho pidkhotu [Socio-economic effectiveness of legal consulting in the context of the investment approach]. *Ekonomichna teoriia ta pravo – Economic theory and law*, 2, 91–107 [in Ukrainian].
4. Ofitsiynyi sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Official site of the State Statistics Service of Ukraine]. (n.d.). Retrieved August 14, 2018, from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
5. State Statistics Service of Ukraine. *Struktura zovnishnoi torhivli posluhamy za I pivrichchia 2017 r. Struktura zovnishnoi torhivli posluhamy za I pivrichchia 2018 r.* [Structure of foreign trade in services for the first half of 2017. Structure of foreign trade in services for the first half of 2018]. (n.d.). Retrieved August 14, 2018, from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
6. State Statistics Service of Ukraine. *Diialnist pidpriemstv sfery posluh u IV kvartali 2017 r. Diialnist pidpriemstv sfery posluh u I kvartali 2018 r.* [Activity of enterprises of the service sector in the 4th quarter of 2017. Activity of enterprises in the service sector in the 1 quarter 2018]. (n.d.). Retrieved August 14, 2018, from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
7. *Indeks infliatsii 2016–2017 rr.* [Inflation index 2016–2017]. (n.d.). Retrieved August 14, 2018, from <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation> [in Ukrainian].
8. 50 providnykh yurydychnykh firm Ukrainy. Shchorichne doslidzhennia [50 leading law firms of Ukraine. Annual research.]. (n.d.). *Yurydychna praktyka – Legal practice*. Retrieved August 14, 2018, from <http://top50.com.ua/> [in Ukrainian].
9. Sait yurydychnoi kompanii «EUCOM. Mizhnarodnyi pravovyi tsentr» [Site of the law company «EUCOM. International Legal Center»]. (n.d.). Retrieved August 14, 2018, from <http://eucon.ua/uk/1-ukrayins-ka-eucon-yuridichna-kompaniya-roku-v-sferi-transfertnogo-tsinoutvorennya/> [in Ukrainian].
10. «Bronzova liha» providnykh yurydychnykh firm Ukrainy. Shchorichne doslidzhennia [«Bronze League» of leading law firms of Ukraine. Annual research]. (n.d.). *Yurydychna praktyka – Legal practice*. Retrieved August 14, 2018, from <http://top50.com.ua/> [in Ukrainian].
11. Sait yurydychnoi firmy Lexwell & Partners [Site of the Lexwell & Partners Law Firm]. (n.d.). Retrieved August 14, 2018, from <http://lexwell.com.ua/node/65> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.08.2018 р.

Стаття пройшла рецензування 07.09.2018 р.

Стаття рекомендована до опублікування 17.09.2018 р.

О. С. МАРЧЕНКО

доктор экономических наук, профессор, профессор кафедры экономической теории Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого, Украина, г. Харьков

**МАКРО- И МИКРОЭКОНОМИЧЕСКИЕ КРИТЕРИИ
ЭФФЕКТИВНОСТИ ЮРИДИЧЕСКОГО КОНСАЛТИНГА**

В статье обоснована необходимость системного подхода к определению социально-экономической эффективности юридического консалтинга как предпринимательской деятельности по оказанию юридических услуг и института правовой экономики. Раскрыты содержание и показатели макро- и микроэкономической результативности юридического бизнеса. Охарактеризовано влияние транснационализации и реструктуризации юридического бизнеса в Украине на его экономическую результативность.

Ключевые слова: юридический консалтинг, юридический бизнес, социально-экономическая эффективность юридического консалтинга, макро-, микро- и микроэкономическая результативность и социально-экономические эффекты юридического консалтинга, транснационализация и реструктуризация юридического бизнеса.

O. S. MARCHENKO

Doctor of Sciences (Economics), Professor, Professor of the Economic Theory Department, Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine, Kharkiv

**MACRO- AND MICROECONOMIC CRITERIA FOR ASSESSING
EFFICIENCY OF LEGAL ADVISORY SERVICES**

Problem setting. Legal advisory services are an important component and factor of forming and development of the law-based state and economy. Hence, there is a need to research the essence, factors, and indices of socio-economic efficiency of legal advisory services as the business and social institution.

Recent research and publication analysis. The legal science analyses issues of efficiency of legal advisory services in the context of performing functions of practical activities in the law field or legal outcomes of law practice. In contrast, the economic science attaches top priority to analysing economic outcomes of the legal services business without taking into account the social role of legal advisory services as the institution of the law-based economy. The author considers the system approach to disclosure of the essence of socio-economic efficiency of legal advisory services, which takes into account its entrepreneurial and social characteristics, to be relevant for this research.

Paper objective. The article aim is to disclose the essence and indices of macro- and microeconomic efficiency of the legal services business as components of its socio-economic efficiency.

Paper main body. Drawing on the system approach to defining socio-economic efficiency of legal advisory services, the author proposes to indicate the following components of the essence:

– economic efficiency of a legal services business. Depending on the level of analysis, economic efficiency falls into the following categories: a) macroeconomic efficiency – the place and role of legal advisory services in the national economy, service sector, and international economic sector stipulated by a share of the legal advisory business in their economic outcomes; b) microeconomic efficiency stipulated by expenses and revenues of entities of legal services business, their profitability, return from the resource potential, return on capital employed, a share of the legal services market, etc.; b) nanoeconomic efficiency – return from certain resources of legal advisory services, above all, legal advisory staff, efficiency of particular practices and services in the legal field;

– socio-economic effects of legal advisory services, which are related to performing its functions as the social institution and characterize its influence on development of the law-based state and economy.

Conclusion of the research. The increase of macroeconomic efficiency of the legal services business directly depends on its restructurization, transnationalism, and renovation stipulated by challenges of economic globalization, European integration, and socio-economic reforms.

The indicated opposite dynamics of microeconomic efficiency of leading law firms of Ukraine, which operate in the general economic environment, highlights the importance of strategic and tactic management. Effectiveness of these management strategies affects socio-economic outcomes of the law firms.

Short Abstract for the article

Abstract. The article substantiates the necessity of the system approach to determination of socio-economic efficiency of legal advisory services as the entrepreneurial activity related to rendering legal services and the institution of the law-based economy. The author has indicated the essence and indices of macro- and microeconomic efficiency of the legal services business. The author has described the influence of transnationalism and restructurization of legal services business in Ukraine on its economic efficiency.

Key words: legal advisory services, legal services business, socio-economic efficiency of legal advisory services, macro-, micro-, and nanoeconomic efficiency and socio-economic effects of legal advisory services, transnationalism and restructurization of legal services business.

Article details:

Received: 15 August 2018

Revised: 07 September 2018

Accepted: 17 September 2018